

Prispeval Nina Meh
Nedelja, 19 April 2009 10:59

Neumnosti ni. Neumnost je vedno tako različno definirana, pogojena z okoliščinami, predpisi in družbenimi pravili, da lahko samozavestno rečemo, da je na nek univerzalen način ni. Seveda v očeh objektivne zunanje realnosti, ki nam tako ali tako ni dosegljiva, pa naj obstaja ali ne. Sama beseda in njen koncept sta kulturno določeni in sta se izoblikovala v družbenih relacijah med ljudmi. Da pa sploh lahko pišemo o neumnosti moramo izhajati ravno iz te pomenske družbene konotacije, ki jo ta beseda ima.

Bi se lahko morda izrazili, da je neumnost mogoče definirati tudi kot znanstveno fantastično modrost v pozitivnem smislu? Konkretizacija neumnosti v dejanjih in besedah na Zahodu je drugačna kot na Vzhodu. Definicija neumnega variira tudi skozi čas. Zahod, ki se označuje za razvitega v relaciji do drugih družb, definira, kaj je neumno. V resnici je to relativno. Kajti, kdo je sploh upravičen, da sodi o neumnosti in jo definira? Če prikivamo enakopravnosti in enakovrednosti slehernega dihajočega na Zemlji, potem je predstava o tem, kaj je neumnost, družbena konstrukcija vsake posamezne družbe in njenega splošnega, zdravorazumskega ali logičnega prepričanja. Ravno to pa je ideologija posamezne družbe, ki na subtilen način sporoča, kaj neumnost je. In ljudje se po tej definiciji ravnajo, stigmatizirajo in etiketirajo ljudi, ne da bi v resnici spregledali, kako namišljena (in dejansko ne - umna, torej, brez uma in logične razlage) je neumnost.

Najbolj moder je človek, ki prizna, da ne ve kaj je neumnost. In ravno zaradi tega se zahodna definicija neumnosti ne zdi kompetentna za posploševanje na cel že skoraj poplavljen planet od "neumnih" dejanj, ki prinašajo globalno segrevanje. Ker pa živimo na Zahodu, se torej vprašajmo, kaj na Zahodu pomeni biti neumen? Drugače se lahko govoričenje o neumnosti sesuje v prah, ker nimamo temeljev, na katerih bi gradili. Relativizem nas namreč pripelje v kaos, začaran krog in vedno istega spoznanja - da ničesar ni, oz. da ničesar ni univerzalno.

Vsekakor ima beseda v našem kulturnem kontekstu negativno, slabšalno in manjvredno konotacijo. Za nekoga so neumni psihoanalitiki, zato ker se ubadajo z znanstveno fantastiko, kjer njihov Nadjaz suvereno onemogoča "zlobnemu, primitivnemu" Onemu, da bi prevladal. Za druge družboslovci, ali sociologi, ki zahodne statistične zakonitosti, ki sploh niso relevantne posplošujejo na cel planet. V duhu pozitivne diskriminacije in želji po emancipaciji, povedano s cinizmom, omenjam naravoslovce, podrejene kulturnemu konceptu znanosti, ker verjamejo v teorijo evolucije. Spet za druge so neumni športniki, ker velja za njih stereotip, da ne razmišljajo. Prav to je neumnost - stereotip.

Za nekoga je skrajno nedoumljivo in brezpomensko sploh tematizirati neumnost in pisati o njej. Pa tudi če se ubadamo z znanstveno fantastiko, s statistično analizo adolescence v Evropi, ali pa se gremo žogobrc? Zakaj bi bili neumni? Kaj ni neumnež pogosto stigmatiziran kot neumen, ko je v resnici moder. Vendar - kaj pa je modrost? Edino kar lahko z gotovostjo rečemo je to, da je binarna opozicija neumnosti, in jo lahko zato legitimno uporabimo kot primerjavo.

Prispeval Nina Meh
Nedelja, 19 April 2009 10:59

In seveda se ne morem izogniti ozkoglednim razlagam SSKJ-ja, ki med drugimi o neumnosti pravi tudi, da je: "... neumen tisti, ki ne ravna v skladu z razumom, pametjo ...". Dragi moji pisci slovarja, kaj pa je pamet? In kaj razum? Neumnost se torej konec koncev definira prav v nasprotju z modrostjo. Das heimliche (domače in nedomače hkrati), Freudov koncept, ki prelomi kulturne binarne opozicije, zagotavlja isti koncept "modre neumnosti". Neumnost lahko občutimo in definiramo tudi na čisto osebni subjektivni ravni v odnosih do drugih ljudi. To je potem mikroekonomija, bi rekli ekonomisti (v bistvu ne bi, ker se ne ukvarjajo s takimi temami, začnejo namreč nekje na sredi zgodbe) zgornjega koncepta.

Kdaj v resnici rečemo, da je kdo neumen? Takrat, ko je neumen za naša merila, ki pa jih imamo mimogrede že vcepljena v glavo in so velikokrat neodvisna od nas samih. Torej kaj je neumno za nas določa družbeno-kulturno okolje, ki nas socializira oz. inkulturira v družbo/kulturo. Danes so neumni tisti, ki ne znajo razmišljati. Narobe! Oni razmišljajo samo drugače. Neumni so tudi tisti, ki svojih idej ne znajo argumentirati, ne delujejo torej pod principom zahodne znanstvene argumentacije z obveznim vzrokom in posledico. Pa so res samo zato neumni? Najbolj me fascinira, ko človek razume, ve in goreče zagovarja to, da je neumnost relativna - pa vseeno nekega dne nič hudega sluteč naleti na določen subjekt in dobi samo občutek, da je neumen. Čeprav ve, da ni - občutek vseeno obstaja. Hm? Je neumnost potem v jedru emocija?

In še drugače: Ali je religiozen človek neumen, ker verjame v višjo silo? Je neumen, če si s tem pridobi osebno zadovoljstvo, zadoščenje, pri čemer je irelevantno ali je lažno ali pravo? In verjame v Staro zavezo, kjer najprej zrastejo rastline, šele nato posije sonce? Si srečo pridobiva z new agevskimi meditacijami, ali pa žrtvuje svoj totem?

Vsaj to bi lahko držalo - klasificiranje neumnosti je neumno. Ampak, če je ne bi klasificirali, potem je sploh ne bi bilo. In ker smo ugotovili, da je res ne smemo, potem je v tem univerzalnem kontekstu ni, saj njena definicija ne zdrži argumentacije. Da se vrnem k religioznemu človeku. Tak je v resnici moder, saj zna sebi ugoditi na način, ki mu prinaša stabilnost in polnost.

Foucault in Zgodovina norosti med drugimi lepo prikazujeta zgodovinski in kulturno skonstruiran koncept norosti. Na enak način lahko beremo neumnost. Pa še drugače: neumnost tudi proizvede največjo modrost (če pustimo ob strani kaj ta dva pojma v resnici pomenita, kje se uporabljata in kako). Kaj niso bili danes najbolj slavni teoretiki in znanstveniki za njihove čase neumni? Einstein je menda padel v prvem ali drugem razredu zaradi neznanja matematike ... še danes se smejemo znanstvenofantastični psihoanalizi. In ja, dragi moji, ta pravi tudi, da nam idealen partner/partnerica ni dosegljiv/a. Vedno se najde nek manko, ki spodbuja željo po še. Izvorna ljubezen - mati, nam je nedosegljiva. In Žižek, ki Decartesovo solipsistično misel "Mislim, torej sem", v kontekstu seksualnosti spremeni v: "Fukam, torej sem". In Geogre Orwel, ki govori o nadzorovanju Velikega brata, ki svet obvladuje s telekrani. In Kremenčkovi, ki v kameni dobi praznujejo božič. In vprašanje v popularni kulturi sodobne glasbene scene: Are we human or are we dancers? Glede na vse to bi človek lahko metaforično povedano zlahka bil homo blochhead ...

Stvari so lahko neumne, ali pa ne, odvisno iz katerega toposa gledamo in kakšen je naš kulturni spekter poznavanja določene tematike. Vsekakor drži nek družbeni zakon o neumnosti, kot

Prispeval Nina Meh
Nedelja, 19 April 2009 10:59

odklonskosti razmišljanja z ustaljenim in prevladujočim. Kot je bilo že omenjeno krožno in pogubno delovanje relativizma, ugotavljam spet, da neumnosti ni. Vendar, ali verjamemo, da neumnosti ni, ali pa samo želimo verjeti, da je ni? In potem ničesar potemtakem ni. Torej ni strahu da bi bil kdo neumen, je samo drugačen - brez negativnega ali pozitivnega smisla. Preprosto drugačen, definiran spet od neke druge drugačnosti.